

VĚTRNÍK

Vydává MNV ve Vysokém nad Jizerou s aktivem kulturních pracovníků

Větrník-roč.II.-č.7.

Vysoké n. Jiz., dne 20.6.69.

Jsou mrtví silní.....

Je dusno v Čechách, dusno po porážce.
Umdlévá časem nejvěrnější strážce.
Veliká hra, jak zdá se, dohrána.....

Píše se rok 1944, 15. den měsíce června - čtvrtek. Příroda je líbezná jako dívka. Louky jsou plné kopretin a zvonků. Za osm dní ustelou vysoké děti z vonící mateřidoušky svatojánskou postýlku a budou čekat na nadílku. V ten rok se postýlky nestlaly a nadílkou byla jen bolest, zármutek a slzy.

15. června odpoledne zasedá ve vysoké sokolovně Sondergericht - zvláštní soud jehož úředně předvolané obecnostvo tvoří starostové měst a všichni ostatní veřejní funkcionáři i lesní zaměstnanci, aby uviděli, jak bude naloženo s každým, kdo podporuje nepřátele Říše nebo sám jakýmkoliv způsobem proti Říši pracuje. Na tomto odstrašujícím monstreprocesu je souzeno 11 občanů z Vysocka s úžasným výsledkem deseti rozsudků smrti. Jedenácté Marie Schrötrová z Vysokého je odsouzena na 6 let do káznice s poznámkou RU - návrat nežádoucí.

Za devět dní na všech vývěsních tabulích je vylepena červená vyhláška, která tenkrát v Čechách vyrážela dech a zastavovala srdce. Německo-český stroze úřední text černým písmem oznamuje:

" Dne 24. června 1944 byli popraveni:

Josef Pitín z Těpeře, nar. 8. prosince 1893,
Anna Pitínová z Těpeře, narozená 20. listopadu 1900, roz. Holá,
Marie Hladíková, roz. Kozáková ze Staré Vsi, nar. 23. března 1886,
Josef Hladík ze Staré Vsi, narozený 10. března 1919,
Marie Hladíková ze Staré Vsi, narozená 12. září 1920,
Rudolf Kodejš z Jesenné, naroz. 20. června 1886,
Otakar Novák ze Staré Vsi, narozený 29. září 1897,
Jindřich Škola z Těpeře, nar. 13. května 1912,
Karel Mařatka z Vysokého n. Jiz., naroz. 9. května 1891 a
Marie Zemanová, rozená Metelková, ze Stanova, narozená 6. května 1896,

jež odsoudil pravoplatným rozsudkem Sondergericht in Prag dne 15. června 1944 ve Vysokém n. Jiz. k smrti.

Odsouzení poskytovali státní policii hledaným nepřátelům Říše útulek a odsouzený Mařatka udržoval mimo toho sklad zbraní.

Der Oberstaatsanwalt
bei der Deutschen Landgericht in Prag."

Kolikrát "sedmadvacet" hlav bude ještě stát v Čechách pro výstra-
hu? Kolikrát ještě bude vylepena vyhláška, při jejímž čtení se stahuje
 srdlo? Kolik lidských Kalvárií bude ještě vytrpěno nežli národ spatří ranní
berváňky?

Jedenáctá odsouzená Marie Schrötrová odchází na strastnou cestu do
německých koncentráků. Dvanáctá Eliška Nováková, manželka popraveného Otaka-
ra, která pro kritický zdravotní stav nestála před soudem, zůstává dále
v drápech gestapa. Třináctý, Karel Čermák ze Staré Vsi, jenž se při natykaní
podařilo za střelby gestapáckých pistolí utéci do lesa, zůstává zatím v ille-
galitě a uniká tak soudu a jisté smrti.

S úctou vzpomínáme všech, kteří přežili a navrátili se mezi nás,
s úctou všech, kteří se nevrátili a padli v pankrácké sekýrárně. Starší
a střední generace je má dosud v živé paměti s jejich tvářemi, úsměvy hla-
sem, pro budoucí však zůstanou navždy jenom jmény aureolou neznámých
hrdinů.....

Když přáno dojít v zaslíbenou zem,
tu, které mrtví ani neužili,
až pro ni žili, pro ni krváceli,
dědictví jejich vydat nemůžem.
Nám nepatří: cit mrtvých tvoří vroucí
Nám nepatří: je odkaz pro budoucí!

Náš úkol připiš jasný v chvíli té.
Za mrtvé reky chraňme dobyté.
Náš úkol jasný. Třeba zvednout hlavu,
přes hrozby jít a mráz a boje vřavu,
přes přítomnost, jež nechápe a sočí,
v budoucnost jasnou upřít jasné oči.
Jen před mrtvými, možno sklonit se.
Básníkův verši, žití ješ polnice!

J. Doubalíková.

Náš rybníček.

Mnoho výletníků, kteří letní prázdniny trávili ve Vysokém, vysoceko-
plovárnu nazývalo "naším rybníčkem". Nemchu nezavzpomínat na chvíle klidu
a osvěžení, které svým návštěvníkům onen koutek chráněný od větrů, mezi lesy,
a přece sluníčkem po celý den ozářený, poskytoval.

Když se zakládalo koupaliště, pracovali tam nejvíce roprachtisti děl-
níci. Zachycovali vodu z malého potůčku a moc se namudrovali, bude-li to
množství vody stačit, aby byla stále čistá. Prvními stálými návštěvníky byli
MUDr. Jaroslav Vávra s chotí. Chodili od nemocnice Nigrínovou cestou na Či-
kánský plácek k plovárně každý den k večeru, kdy již stíny se prodlužovaly
a drczd spolu s hukotem padající vody doplňoval svou písni harmonii čarov-
ného klidu. Osvěžení vraceli se zpět. Pan učitel Doubalík chodil s hůlčič-
kou v ruce Varoulovou cestou dolů k Cikánskému plácku podle Farského háje.
Ten chodil rád na houby až na Zálesko za Kramářovu paseku. K plovárně při-
cházel zlehounka, zvolna usedl nad splavem na lavičku, pokochal se pohle-
dem na hladinu vody, potukal holí do země, v zamyšlení, jako by zapisoval, co
do duše posbíral, vstal, přišel k tatínkovi a povídal o houbách. Někdy se
vykoupal, sprechoval, posunil a šel k Vysokému. Nikdy neodcházel tou samou
cestou, kudy přišel.

Ředitel Jettmar, představitel Okrašlovacího spolku, měl nejvíce sta-
rostí s vybudováním plovárny. O všem rozhodoval. Nejraději přicházel dopo-
ledne se svou manželkou. Ve svém pozdním věku se dobře udržel na hladině
vody, ležel jako kláda, klidně si četl noviny a vydržel tak půl hodiny i de-
le. Manželka pana učitele Čihala již v 6 hodin ráno se osvěžila koupelí.
Říkávala, že taková ranní procházka spojená s koupáním tak v 18° C teplé

vodě ji osvěží pro celý den. I dětem primaře MUDr Klenky bylo velkou radostí vykoupat se zrána v čisté vodě rybníčku. Hloubka byla 2,80 m a bývalo vidět se stavidla až na dno ke stolečku. V prvních létech k olši, která byla odpočívadlem uprostřed rybníčku. Milý ten kautek Vysokého byl hodně navštěvován výletníky, starousedlíky z okolních vesnic a osad, Roprechtic, Jilma, Poniklé-Přívlastky i Hradecka v nedělním podvečeru. V prázdninových horkých dnech od rána do soumraku pobývali i celé rodiny s dětmi, studenti, učni i tovaryši, umělci a vědci: malíři, spisovatelé, herci, lékaři, právníci a další. Jistě mnoho vysockých občanů vzpomene příjemných chvil ztrávených u plovárny. Věřím, že každý, kdo vysocké koupaliště navštívil, nezapomene! Bylo tam krásně. Hráz zasetá lupinasy v ranním slunci zbarvenou do modra a růžova. V pozdním létě pak paseka pod Farským lesem zbarvená květem vrbyce.

~~Škoda, že ten krásný kout opuštěn zarůstá křovím, bodláčím, trávou.~~

Tam, kde v klínu hor
zmírá ztichlý bor,
tam byl domov můj.

Květuše Křížová.

Svátek Božího Těla ve Vysokém.

Svátek Božího Těla býval všude jinde i ve Vysokém svátkem neobyčejně slavnostně uctívaným.

Pro nás kluky byl takovým vyšinutím z normálního života, že kdyby kterýkoliv z nás ležel třeba v dvačtyřiceti stupňové horečce nebo byl zdržován jinou, ještě vážnější záležitostí, žádná taková nebo ještě takovější překážka, ani sebevyšší moc by nebyl s to udržet kluka doma.

O významu a kráse tohoto svátečního dne nemá generace nynějších mladých lidí, tím méně pak školní mládež, prázdné známosti. Býval to prostě den plný pompéznosti, plný takové zvláštní sváteční svátečnosti. Přinášel nám mnoho nových dojmů, ba i dobrodružných příhod.

Už jen ta předsvátková příprava, to stavění oltářů na náměstí, zneklidňovalo naše mysle takovou měrou, že naši dobří a často i trpěliví kantoři museli náš vznícený temperament uklidňovat štiplavými slovy rákosky, která byla v těch dnech ve stále pohotovosti, protože naše povzornost ve škole byla tlumena nádhernými představami, zejména božítelové střelby z hmoždířů, již jsme asistovali, a jinými rekognými činy.

Jistě jste si někdy povšimli, jak voní heboučká zelen jarní břízky. Břízky okolo oltářů osazované nás kluky svými vadnoucími výdechy omamovaly a uyáděly do příjemného očekávání věcí příštích, třeba už od lonaka a předlonaka známých, přece však opět nových a plných překvapení.

Zatím co oltáře jsou už postaveny a ta jarní heboučká zelen mladých břízek se chvěje v rozžhaveném vánku, my kluci jsme už učinili důležité přípravy k oslavě svátku střelbou z dutých klíčů (nebo z kovové rourky). Naši starosti ovšem bylo, jak si takový potřebný klíč opatřit (musel mít větší dimenzi, aby rána vyšla co nejostřejší). Takové klíče se opatřovaly prostě tím, že se z c i z í, tedy nikoliv z vlastní chaluupy, nepozorovaně vytáhne klíč od komory nebo od stodoly, prostě odtud, kam se kluk může nepozorovaně protáhnout. No, a tím odpadá hlavní starost. Najít pak hřebík, který bude tvořit nárazník, je už záležitost snadná. A uzmout trochu střelného prachu při střelbě svátečních hmoždířů, je už hračkou, s níž si nikdo hlavu neláme. Nad všechnu nádhru pompy, kterou se o Božím Těle ubírá mohut-

ný průvod kolem náměstí, nad vůni kadidla, nad lesk pluviálu, parádně vyleštěných trumpet a heligonu, včetně ulízaných družiček s košíčky jarního lupení - je klukovi jediné střelba z hmoždířů. Oč víc se bude Pánu Bohu líbit správná rána z dobře upěchovaného hmoždíře, než taková ukřoupaná muzika v níž chybí klarinet B, jenž dostal zrovna záněš okostice a "trumpetka", jenž musel zůstat doma, protože se mu telí kráva?...

Do slavného vyzvánění zvonů jež se nese nad městečkem a jež se snáší do úbočí strání na paprscích žhavějšího slunce, zní v důstojných intervalech hromové detonace.

O, ten slavnostní pocit kluka přihlížejícího obřadu zapalování!!!!!!
Jabůrek z Rakouského vojenského kalendáře, jenž

" u kanónu stál
a pořád ládo, ládo, ládoval...."

se nám zdá jen nepodařenou personifikací našeho pana Kučery, jemuž je už od let svěřena tato nejčestnější funkce božítelového střelmistra. Při zapalování a okamžitém sledu detonace ani fousem nehne, ba ani nemrkne, zatím co my asistující klucisi cpem prsty do uší a přeci sebou škubnem jakoby někdo dlobnul do žeber.

Když slavnostně rozkolébáný průvod se rozejde a prkenně nažehlení strejci a všechna uniformovaná účast včetně komínika s poniklovanou škrabkou na rameni, hasiči s lesklými přilbami, řezníci v bílých zástěrách a bílých bluzách, s ošerpovaným předsedou, s mohutnými stříbrnými širočinami, pak trumpetky, heligon, klarinety a ostatní vyleštěná paráda zasednou na holbu piva, městečko stichne. Náměstí vydechne zbožně rozšlapanou vůni pivoňkového lupení, až pak náhle je posvátný ten klid rozrušen ostrou ranou. Za ní následující další a opět a opět se opakující střelbou podobající se útočné střelbě vojenských pušek.

To my, kluci, se chápeme tradičního práva důstojně ukončit slavnost dne.

Naše střelba z klíčů není ale vítána všude s náležitým oceněním. Někdy nás nedůstojně prohání třeba babka Hejralova koštětem a nadávkami, protože výstřel v blízkosti ohléva způsobil u jeho obyvatel nepopsatelnou paniku zrovna když babka dojila kozu. Jinde jsme střelbou vyděsili malého Pepíčka nebo Mařenku, nebo zas paní Hásková leknutím upustí krajáč mléka, když se síní ozve ohlušující rána Karla Bartoníčkovy, který měl klíč od jakési staré truhly a tak značné dimenze, že rány z tohoto jeho nástroje byly opravdu ohlušující. Patěračce se rozutečou volně se popásající králíci..... a neslavná smrt Viklářovy kozy, která se uškrtila, je připisována také na vrub naší střelbě. To prý se lekla tak, že prudkým uskočením si zatáhla smyčku na krku. Avšak tuto zlovolnou fámou odmítáme jako nedoloženou.....

Tož takový býval svátek Božího Těla ve Vysokém a já jsem Vám z jeho dění malinko blýsknul střípečkem vzpomínky na šťastná léta našeho klukovského mládí.

Bohuš Doležal.

Vysocká rozhledna.

Mám na mysli vodárenskou věž postavenou na nejvyšším bodě našeho městečka, z níž lze spatřit celé naše překrásné podhůří jako na dlani. Nemýlím-li se, bylo již při projektu s tímto vedlejší a jistě rozumným využitím věže počítáno, jak o tom svědčí zřízení vyhlídkového kruhového

ochozu na jejím vrcholu.

Je proto škoda, že tato jedna z mála atrakcí našeho městečka je nevyužita, a nelze-li patrně počítat s trvalým provozem, stalo by snad zato, kdyby věž byla zpřístupněna alespoň pro rekreanty zotavovny Větrov a to vždy pro jednorázovou návštěvu. Správa zotavovny by tím získala jednu naprosto nenáročnou a při tom atraktivní položku programu pro své hosty.

Při vybírání vstupného cca 1.- Kčs by se jistě kryla i případná režie úklidu a případně i krátkého dozoru při návštěvě.

Nemám tušení kdo je kompetentní rozhodnout o tomto námětu tak či onak ale nejsou-li tu nějaké důležité důvody k jeho zamítnutí, mohli bychom si snad na to plácnout. Co říkáte ?

P.H.

Různé zprávy.

Dne 15. června 1969 byla ve Vlastivědném muzeu otevřena výstava umělecké fotografie bratří Bártů z Lomnice nad Popelkou, která potrvá do 6. července 1969.

Narozeniny.

Dne 3. června se dožil p. řed. Karel Farský 84 let,
dne 15. června oslavil své 93 leté narozeniny, v den svého svátku,
Vít Jandura z Jilma, žijící trvale u dcery p. Patočkové / na Vinkli /
Dne 16. června se dožívá p. Zdeňka Petráková 80 let.

Všem jmenovaným přejeme do dalších let hodně zdraví!

Úmrtí.

Dne 31. května zemřela ve věku 91 let paní Barbora Rónová.
Dne 15. června zemřela ve věku 66 let paní Zdeňka Hlužová.

Větrník vychází jednou za měsíc. Řídí redakční rada. Příspěvky zasílejte nejpozději do 15. každého měsíce do Vlastivědného muzea.
Cena 1.- Kčs-